

Udruga „Splitski potrošač“ Split, GK Lučac – Manuš Split, Omiška 14
www.splitski-potrosac.hr ; e-pošta: splitski.potrosac@gmail.com

Prilog raspravi na 56. sjednicu Odboru za zaštitu okoliša i prirode Hrvatskog sabora, zakazano za 11. prosinca 2019.godine na temu:

**Je li Uredba (o gospodarenju komunalnim otpadom) Vlade
Republike Hrvatske unaprijedila sustav ili unijela dodatni nered u
gospodarenju komunalnim otpadom?**

Nositelji izrade priloga:

Vlado Biljarski dipl. oec, predsjednik, i
Ante Tičić, prof. savjetnik za komunalne usluge

U Splitu, 9. prosinca 2019.godine

Neprihvatljivo gospodarenje otpadom traje odavna. Prvi pokušaj da se počne sustavno raditi na planu racionalnoga gospodarenja otpadom započet je izmjenom i dopunom Zakona o otpadu (2010.godine) kada je usvojen princip "onečišćivač plaća" i način obračuna usluga prema količini predanoga otpada mjereno u masi (kg), volumenu posude (lit), i jedno vrijeme prema broju članova kućanstva. Međutim, osim časnih izuzetaka (Crikvenica, Čakovec, Krk, Pag ...) velika većina gradova i općina nije ni pokušala primijeniti spomenuti princip, a ni kriterij obračuna usluga.

Istina, osim ignoriranja Zakona i provedbenih propisa na temu gospodarenja otpadom, davatelji usluga nisu ni bili opremljeni za optimalno organizaciju prikupljanja i obradu komunalnog otpada - posude, reciklažna dvorišta i ostalo, ali nije bilo ni volje da se sustav uspostavi. Pored toga, ni nadležno ministarstvo, ni jedinice lokalne samouprave nisu se organizirali da sustav proradi.

Svjetlo iz tunela zabilježili smo donošenjem Zakona o održivom gospodarenju otpadom - 2013.godine. Naime, Zakon je na tragu pravne stečevine Europske unije potvrdio spomenuti princip: "onečišćivač plaća" ali i način obračuna javne usluge iz 2010.godine. Tako je, pored navedenog, jasno i ne-dvosmisleno utvrdio tko je odgovoran za proizvedeni otpad (vlasnik nekretnine je korisnik javne usluge), a kriterij obračuna za utvrđivanje cijene javne usluge je količina predanoga miješanog i biorazgradivog komunalnog otpada mjereno u volumenu posude i broja pražnjenja. Naravno to su prihvatili organizirani potrošači - udruge i građani, posebice iz razloga što više neće (!) biti kriterij: površina objekta, broj članova kućanstva, broj kreveta, koeficijenti opterećenja (za pravne osobe, i osobe izjednačene sa pravnim osobama - fizičke osobe: obrtnici i osobe koji obavljaju neke od gospodarskih djelatnosti u domaćinstvu). Navedenim zakonskim rješenjima je osigurano stimulativno odvajanje selektiranog otpada (papir, plastiku, staklo, metal svih vrsta sve do plemenitog metala iz elektroničkih uređaja), naravno bez plaćanja odvoza potencijalno korisne sirovine, ali uz plaćanje miješanog komunalnog otpada (MKO). Drugim riječima, vlasnik nekretnine, pravna ili fizička osoba ekonomski je stimuliran da isporučuje što manje MKO. Uostalom, time je osiguran i društveni interes. Zakonodavac je pritom utvrdio da cijenu javne usluge utvrđuje davatelj usluga u namjeni podmirenja svih troškova gospodarenja otpadom koje sukladno odredbi članka 30.stavka 6.točka 3. ZOGO - snose korisnici javne usluge – očekivano i opravdano.

Međutim, očekivano nije i ostvareno. Naime, davatelji javne usluge su, u suradnji sa Ministarstvom zaštite okoliša, osigurali da je Uredba o gospodarenju otpadom od 2017.godine, **bez utemeljenja u Zakonu** utvrdila da Odluka JLS **mora** sadržati odredbe članka 4. Uredbe, a posebice odredbe o **minimalnoj minimalnoj javnoj usluzi**, odnosno o paušalu. Dakle, paušal pod nazivom „*naknada za volumen posude*“ zamijenjen je novim paušalom pod nazivom **Obvezna Minimalna Javna Usluga**, pritom se ništa bitno nije dogodilo, a što je očito i bio cilj davatelja javne usluge i resornog ministarstva.

Novi paušal koji je Uredbom utvrđen bez ikakvih mjerila, prema dosadašnjem pregledu cjenika davatelja usluga u Hrvatskoj (Izvor podataka web.stranice davatelja usluga), na bazi

posude od 120 litara i dva puta pražnjenja mjesečno čini cca 80 - 90% učešća u ukupnoj cijeni javne usluge, a preostali dio čini usluga prema količini predanoga otpada. Iz ovog proizlazi da korisnici usluga imaju i to isključivo oni koji imaju individualne spremnike imaju svega 10-tak % interesa da selektiraju otpad na pragu nekretnine od kojih korisnici - suvlasnici višestambenih zgrada gotovo da i nemaju ekonomski interes da selektiraju i predaju potencijalno koristan otpad.

Navedeno se posebno odnosi na pravne osobe korisnike javne usluge kojima se obračunava usluga na diskriminirajući način tako da im se usluga odvoza miješanoga komunalnog otpada obračunava putem „koeficijenta opterećenja sustava“ i vrste djelatnosti – neopravno. Mišljenja smo da nema opravdanja da se ista kategorija otpada, dakle ista usluga različito obračunava za građane i za pravne osobe. Uostalom, sukladno Direktivi 2008/98/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 19.studenoga 2008. „*proizvođač otpada*“ je: „*znači svaka osoba (i pravna i fizička osoba – proizvođač otpada, pr. A.T.) čijom aktivnošću nastaje otpad (izvorni proizvođač otpada) ili svaka osoba koja prethodnom obradom, miješanjem ili drugim postupkom mijenja sastav ili svojstva otpada*“.

Nakon više intervencija od strane organiziranih potrošača – udruga, i korisnika usluga, gospoda iz Ministarstva zaštite okoliša su napokon shvatili (moguće i nisu) da odredbe Uredbe, posebice utvrđivanje paušala pod nazivom obvezna minimalna javna usluga (OMJU) nemaju utemeljenje u Zakonu pa su na brzinu ponuditi Vladi RH, a oni baš i ne vode računa o racionalnom korištenju otpada, izmjene i dopune Zakona na način da svaku odredbu Zakona kojom se utvrđuje obračun javne usluge (čl.28.st.1; 32.st.1.; 33.st. 1., 2., i 4.ZOGO) dopune na način da iste (zakonske odredbe) **moraju biti suglasne odredbama Uredbe**. Zamišljeno učinjeno: izmjenama i dopunama Zakona od veljače 2019.godine su „ozakonili“ Uredbu koja je na taj način postala nadzakon, a Zakon je postao provedbeni propis Uredbe.

U situaciji kada davatelji usluga ne poštuju zakone zemlje u kojoj rade i žive; kada nadležno ministarstvo ne poduzima zakonom utvrđene mjere; kada oni i davatelji usluga ponavljaju mantru da je sporni dio Uredbe provedbeni propis sukladan Zakonu, a nije; kada davatelji usluge ponavljaju da su im cjenici sukladni odluci JLS, a znaju ili bi trebali znati da nas – korisnike usluga u biti vrijeđaju (resorno ministarstvo, JLS i davatelji javnih usluga) misleći da (kao potrošači) prihvaćamo njihova neutemeljena mišljenja.

Ni upute JLS (Omiš, Pag, Trogir i drugi) dostavljeno od Ureda državne uprave u županijama nisu urodile plodom, a koja se odnose na primjene načina obračuna usluga, posebno obračun OMJU. Gospoda kojima je ukazana protuzakonitost odluka jednostavno su odredili da kriterij površine nekretnine, broj članova kućanstva, broj krevete i sl. de facto nisu kriterij obračuna javne cijene ali su elementi za obračun MJU – "nije šija nego vrat", reći će narod.

Za stanje gospodarenja otpadom u nas, zahvaljujući odredbama dijela Uredbe imamo:

- pravno nestabilan sustav koji je uvjetovan odredbama Uredbe (čitaj: volji resornog ministarstva i Vlade RH) - bez utemeljenja u Zakonu; gdje je obračun prema količini predanoga otpada sveden na 5 – 10% učešća u cijeni javne usluge; gdje JLS i davatelji usluga

donose iznose OMJU bez kriterija iz Uredbe ili Zakona davateljima usluga (sustav) omogućava da se korisnici usluga harače kako i koliko ih volja;

- ekonomski ne-stimulativan sustav selektiranja otpada na pragu nekretnine korisnika usluge, posebice korisnike koji žive u višestambenim zgradama čiji su računi iz mjeseca u mjesec isti, te korisnika iz ruralnih područja koji gotovo cijeli otpad recikliraju u svom domaćinstvu,

- nepravedan sustav obračuna za pravne osobe uz obračun koeficijenata opterećenja sustava čiji je rezultat povećanje troškova i > od 10 puta za istu kategoriju (MKO) otpada,

- nepravdanim povećanjem cijena usluge ***učinjena je šteta korisnicima usluga za cca 1,2 milijarde kuna na godišnjem nivou.....***, a nije postignuto planirano smanjenje miješanog komunalnog otpada,

- valja očekivati da će Hrvatska od 2020.godine, po iskustvu (Italije, Poljske, Rumunjske) vjerojatno plaćati polugodišnje ili godišnje više milijunske kazne u eurima,

- uostalom, stanje sve većih „mini odlagališta“ uz zelenih otoka velikih gradova, posebice Zagreb, dokazuje da sustav ne funkcionira.

Za navedeno stanje odgovorne smatramo Ministarstvo zaštite okoliša i Vladu RH.

Obavještavamo sudionike 56. sjednice Odbora da smo još od lipnja 2017.godine (od Ustavnog suda RH) zatražili ispitivanje zakonitosti Uredbe o gospodarenju otpadom (još čekamo pravorijek) (<http://www.splitski-potrosac.hr/index.php/ostalo-menu/35-inicijativa-ustavnom-sudu>) , te da je od građana upućeno više zahtjeva Visokom upravnom sudu RH za ocjena zakonitosti odluka nekih JLS, te da je upućen prijedlog ocjene ustavnosti odredbi Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o održivom gospodarenju otpadom (NN 14/19) kojim je Zakon postao provedbeni propis podzakonskog propisa – apsurd.

Na kraju,

ne smatramo se kompetentnima da nudimo rješenja za operacionalizaciju odredbi ZOGO, međutim, spremni smo sudjelovati u pronalaženju optimalnih rješenja s ciljem da se količina miješanog i biorazgradivog otpada smanji na planirane veličine, te da ostali otpad, koji jeste ne-otpada ili potencijalna sirovina racionalno iskorištava.